

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗ ΤΩΝ ΛΟΓΙΩΝ ΜΑΣ

ΤΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΑΠΟΜΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ

(Συνέχεια εκ του προηγούμενου)

Λέν ξέρω πόσο ξαίνας άκόμα ο Πορφύρας αιχμάλωτος του Βόζου. Άσχοτάρα μιά έλεγε, ότι για ν' αποκτήσει την ελευθερία του, αναγκάστηκε να πρδήσει από το παράθυρο. Την άλλη μέρα όμως «Το Περιοδικό μας» εκυκλοφόρησε με μιά άρκετά χαλι, μετάφραση της σκηνης του «Λετιδέως», που θεωρήθηκε, όπως και ήτανε μιά δημοσιογραφική επιτυχία, που δόξολο θα ήτανε να την πραγματοποιήσει και καθ' ύλην έφημερίδα. Η μετάφραση ήτανε υπογραμμένη με τα άρχαια ψηφία: Σ. Ν. Π. Β. (Στρατήγης, Νιρβάνας, Πορφύρας, Βόζος). Ήτανε ή μετάφραση των τεσσάρων, όπως το σημερινό Λήγημα των λέξι, που δημοσιεύει το «Μπουκέτο».

Άπό τή μετάφραση αυτή θεωρούμαι τους περιφραστικούς στίχους που βάζει ο ποιητής στο στόμα του κατασκευασμένου Λετιδέως και που είναι ή ειρωνική φιλοσοφία του διασκευτικού «άλλά»:

Η ΑΡΧΑΙΟΥΚΤΙΣΣΑ

Τι συμβαίνει,

Ό δούξ δεινών έφειδένος καθ' όσα :

ΜΕΤΕΡΕΣΤΑΤΕΝ

Αί, ό ποιήστην

έν είναι μέσ' τη φιλιάή, άλλά...

Ο ΙΟΥΞ

Άλλά θαμίζω

Άπό τό άλλά σας... Έξορξ άπό τό άλλά τί λέει ;
έν είμαι μέσ' τη φιλιάή, θεέ μου, άλλά... Και όμως
έν είμαι μέσ' τη φιλιάή, άλλά... τό λέει ό λόγος,
Ότε ένα δευτερόλεπτο φιλιακούσος είμαι !

Άλλά... τριήρω μου παρτώ και πάντα βέλοο κόσμο.
Φιλιακούσος !... πωστό το καιν' ότι δέν είμαι !

Άλλά κι' αν μοιόθει να ζωθό βυθύντα στον κήπο
Κάτω από κάθε φυτό άνθει άσπρα κι' ένα μάτι.
Φιλιακούσος βέρια δέν είμαι, άλλά αν θελήσουν

Νά μου μιλήσουνε χορηά, στην πόρτα είνθις άπάνω
Φετρώνει ξέρων ένα άντι σάν μαριτάι ! "Όχι

Δέν είμαι μέσ' τη φιλιάή, άλλά, σάν βρω καθάλλα,
Νιώθω την τριήρωή μου ζωνμένη; ονοδοξία.

Τώρα δέν είμαι διότιςια στη φιλιάή βεβαίως !
Άλλά διαβάζω δεύτερος τα γράμματά μου πάντα.

Δέν είμαι μέσ' τη φιλιάή, άλλά ή τήχη βάζων
Ένα λαξέ στη πόρτα μου, νά, τούτοι, που περνάει,
Έγώ, ό δούξ του Ράχσταφ φιλιακούσος όη !

Μετά «το Περιοδικό μας»—τι πρωτότυπος αλήθεια και ό τίτλος— δεύτερη γενναία προσπάθεια του Βόζου, ύστερ' από χρόνια, στάθηκε ό «Καλλιτέχνης» περιοδικό άφειρωμένο στην τέχνη, μοναδικό στο είδος του για την εποχή του και που σημειώνει ένα σταθμό στην ιστορία του περιοδικού μας τόπου. Άπό τό περιοδικό αυτό—άπομακρυνόμενος τότε, με την εργασία μου από τό Βόζο όπως και από την κατοπινή του πολιτροπή εργασία— δέν έχω, δυστυχώς προσωπικές αναμνήσεις. Έχω όμως μιά ιδέα, τί έξόστισε σέ ζόπους και ένταση νεύρων ή ειρωνική αυτή προσπάθεια στον αλημονήτο φίλο.

Έτσι όλη του ή ζωή ως δημοσιογράφου, ως καλλιτέχνη, ως ζωγράφου, ως εκδοτή, ως άνθρώπου, στάθηκε μιά άκατάβλητη άφείωση στην ύληρεσία του όραίου. Και για λίγους ίσως θα μπορούσε να ειπωθή, ότι άνεικνύλαχα μπορούε να χωραχθή στο έντάφιο μύρομο του ξενιτεμένου τάφου του Γερβάσιου Βόζου: "Έλεσεν επί των επάλξεων.

II.

Ο ΚΩΣΤΑΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ. Η « ΤΕΧΝΗ ». « Ο ΜΑΛΙΑΡΙΣΜΟΣ ».

Μιά μέρα του 1907 ό Κώστας Χατζόπουλος μιάς ειπε ξαμνικά :
—Άποφάσισα να βγάλω ένα περιοδικό, που νά μη μοιάζει με κανένα από όσα βγήχαν ως τώρα.

Και, πράγματι, όταν βγήξε ή «Τέχνη», ήτανε τό περιοδικό, που δέν έμοιαζε με κανένα άλλο. Με μιά περιορισμένη συνεργασία δημοτιστών, Παλαμάς, Μαβίλης, Θεοτόχης, Καμπύσης, Ψυχράης, Έφταλιώτης, Πορφύρας, Μαλακιάσης, Βλαχογιάννης, Πασαγιάννης, Τσιριμώκος (Στέφανος Ραμιάς) και ό υποφαινόμενος, παρουσιάσθηκε γραμμένη σέ δοξόδοξη δημοτική άπ' την άρχή ως τό τέλος, πράγμα, που δέν τό είχαν τολμήσει, ως τότε, και τα από ένδοξά στην ιδέα του δημοτιστικού περιοδικά. Και στην επιτεφαιλίδα άκόμα,

άντις από τό καθιερωμένο «εκδίδεται», είχε γραμμένο «βγαίνει κάθε μήνα». Καθένας μπορούε να φαντασθή τι έντύπωσι έκανε, την εποχή εκείνη, παρόμοιο τόλμημα. Οί έφημερίδες άρχισαν να μιάς βρίζουν και να μιάς ειρωνεύονται. Και επειδή δέν μπορούσαν να καταλάβουν, πως δέν είχαμε άλλάξη και τον τίτλο του περιοδικού—έτσι, βλέπετε ή λέξη Τέχνη να είναι ή ίδια στη δημοτική και στην καθιερωμένα—μιάς τον άλλαξαν εκείνες. Και έτσι κάθε φορά, που μιλούσαν για την «Τέχνη» την έλεγαν «Μαστοροσύνη», ώστε πολλοί να πιστέφουν πως αυτός ήτανε ό πραγματικός τίτλος του περιοδικού.

Μιά άλλη λεπτομέρεια του ελασματοειδούς περιοδικού, που έδωζε τροφή στην ειρωνεία των έφημερίδων, ήτανε οι συμβολιστικές τάσεις μερικών από τους συνεργάτες του. Άπό κάποιο πεζό ποιήμα του Κώστα Πασαγιάννη, οι «κάπαρες», μιά λέξη άρπαγμένη στην τήχη, χωρίς νόημα, έκανε τό γύρο των εθνημογραφημάτων των έφημερίδων, μαζί με ένα «αίον» τά ντόμια της ζωής, σόπα... που δέ θυμούμαι πιά κι' έχω από τόια στοργή είχαν άποσπασθή και άνακατευθή με τον τρόπον αυτό. Τό όνομα της Σαίξηρηιζής Μιράνας, που τό είχα μεταχειριστή κι' έχω σ' ένα νεανικό μου έργο, και που τό είχε βάλη σ' ένα στίχο του ό Στέφανος Ραμιάς, έκανε, πάλι την έντυξη των δημοσιογράφων. Ό Νίκος Λάσκαρης—ποιός θα τόλγες πως ύστερα από τριάντα χρόνια θα κατανούσε κι' ό ίδιος να γράφη δημοτικά—είχε σαρωσθή και μιά σχετική παρωδία, που χόλασε ζόφο. Αυταρχός δέ θυμούμαι πιά παρ' δύο—τρεις στίχους της.

Άπόφαση μιά τούτα
Πώς μιά και τούτα,
Ό Μιράνα, Μιράνα !

Έννοείται, ότι καθετί, που δημοσιεύεται στην «Τέχνη» περνάει ως συμβόλο και άκατανόητο, άκόμη και τά θαμνιάσια σονέτα του Μαβίλη, όπως ή «Λήθη» και τό «Καράκι», που πρωτοδημοσιεύτηκαν εκεί, ύπογραμμένα με ένα Μ. Ένα μυστήριομα του Κώστα Θεοτόχη, κάπως φιλοσοφικό, τό «Πάθος», με τους γεροφραϊκούς ιδιοτισμούς της γλώσσας του και με κάποιες νότες μουσικής, που είχε τό κείμενο, βρήκε την ίδια τήχη. Μιά επιφώνηση του Καμπύση, που αναφερότανε σ' ένα πνευματικό του γέννημα είχε γίνη ή κοροϊδευτική χορηγή της ήμερας: «Τό παιδί μας ! Πές μου τί τούζανε τό παιδί μας !...» Και άπαντούσαν οι ίδιοι : «Τούρξια στο Βορφομοείο.»

Καλύτερη τήχη δέν έλαξε κι' ένα ποιήμα μου, που ό Χατζόπουλος, με τό να τό άφες ξειραφειά, τό τοποθέτησε στην πρώτη σελίδα του πρώτου φύλλου της «Τέχνης», σάν ποιητικό πρόγραμμα του περιοδικού, ίσως κι' επειδή είχε ό τίτλος του να είναι «Τέχνη». Όλοι τούβρισαν σκεπτικό, άκατανόητο και γελοίο. Και όμως, άνεξάρτητα από την ποιητική του άξια, τό νόημα του ήτανε καθαρότατο και άμφιβάλλο αν ύπάρχη σήμερα άνθρώπος, που νά μ'ήν μπορή να τό καταλάβη. Ήθελε να παραστήση, άπλοόστατα, μέσα σ' ένα περιβάλλον φτώχειας και έρημιάς, τον ποιήτην, που άνασταίνεται μπροστά του, με την τέχνη του, τό όνειρο μιάς Άνοιξης. Για όσους θα είχαν την προέφγεια να διαβάσουν τό «ερατοούρημα» αυτό, έσταν' άπό τριάντα χρόνια, που πρωτοφάνηξε, τό άντιφωφόρο παρακάτω :

Η ΤΕΧΝΗ

Τα τζάμα παγωμένα,
μάθος, οριστό τό τζάκι,
τά τζάμα παγωμένα.

Ψυχομαράει μιά λάμπη
άπάνω στο τραπεζί,
ψυχομαράει μιά λάμπη.

Στό ξέστρωτο κορββάτι
μιά γάτα ερημοπαίζει,
στο ξέστρωτο κορββάτι.

Μέσ' την καρδιά του ξύλου
ό σάρακας γκονιάζει,
μέσ' την καρδιά του ξύλου.

Άπό τον τοίχο σιάζει,
σιάζει δροσιά φαρούκι
άπό τον τοίχο σιάζει.

Κι' άπάνω από τη στέγη
μιά κουκουβάγια κιάει
και κάτω από τη στέγη.

Άγορξυπανοήν δύο μάτια
—ένα τριούδι τούζει—
κι' έμπρός στα δύο τά μάτια.

Μιάν άνοιξη από οόδα,
ξαιρούεται κι' άνθίζει,
μιάν άνοιξη από οόδα.
(Άχολουθεΐ)

Κωστας Χατζοπουλος